

LUKÁCS LÁSZLÓ KÖSZÖNTÉSE

Szívből, testvéri és baráti szeretettel köszöntöm Lukács László piarista atyát 80. születésnapján. Isten adjon számára lelki békességet, örömet, kívánok neki még további alkotó nyugalmat, mindenekelőtt Istennel és Istenben beteljesedett életet.

Evvel a jókívánsággal egyúttal azt is előrebocsátom, hogy az ünnepelttel elfogult vagyok. Megismerkedésünk óta tisztelem és barátságban is vagyunk. Ezért is nehéz feladat számomra Lukács László gazdag életének megközelítése, róla írni. Megcsodáltam lelkét, szellemi erejét és látásmódja tágasságát, és szinte szünetet, pihenést nem hagyó alkotókedvét.

Jézus hasonlata segítségével így tudnám kéiben, tömören és meggyőződésem szerint a valóságnak, igazságnak megfelelően elmondani, amit most a dolgok természeténél fogva hosszabban kell elbeszélnem. „Gyümölcsöikről ismeritek fel őket. Szednek-e tövisek közül szőlőt vagy bogáncsról fügét? Így minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt. Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, sem a rossz fa jó gyümölcsöt” (Mt 7,6.)

Mielőtt közvetlenebbül Lukács László életútjára tekintünk, érdemes erre a nyolc évtizedre történeti szempontból is egy pillantást vetni. Ez megadja azt a tágabb és közvetlenebb környezetet, szövegösszefüggést, amelyben Lukács László nemzedéke született, felnövekedett, vagy többen már fiatalon megtörték, valamelyik földi pokolban meghaltak.

A 20. század (világ-) és hazai történelmünk egyik legmozgalmasabb és legfájdalmasabb időszaka volt. Forradalmak, háborúk, diktatúrák érték egymást. A II. világháború végkifejlete a sok szenvedés után nem a remélt béke, hanem — számunkra, más népekkel együtt — egy társadalom erőszakos átalakítása lett, majd a szocializmusnak mondott pártállami diktatúra megőrzésére irányuló hatalmi és adminisztratív törekvések folyamata, és végül annak gyöngülése és összeomlása. Írásom keretei és témája csak érintőlegesen enged, hogy vázlatomban a pártállami diktatúra katolikus egyházra gyakorolt hatását (például a szerzetesrendek többségének feloszlását, az egyházi és szerzetes iskolák 1948-as államosítását) megemlítssem, vagy hogy a Kádár-rendszernek mondott időszak szakaszait érintsem. Ezek a már megszokott és elvontan kopogó szavak sokaknak, „tömegeknek” jelentettek szenvedést, hátrányos megkülönböztetést, szegénységet, lelkiismereti kényszert, megalkuvást, börtönt és halált. Nem beszéltem a kommunista diktatúra különféle, lépésről-lépésre enyhülő látszó

szakaszairól, amely minden látszat ellenére is emberellenes rendszer volt és maradt mindvégig. Új fejezetet érdemelne az 1989-es váltás felemássága, a továbbfolytatott többdimenziós harc, amely napjainkig sem zárult le. Nemzedékem nagy családottsága is benne van ezekben a sorokban. E vizszoatekintés nélkül nehezen tudjuk megközelíteni, megérteni az emberek életét, jelesen Lukács Lászlóét, hiszen ebbe az élethelyzetbe született bele, ebben a váltakozó erőviszonyokat teremtő, szinte folyamatos viharban kellett talentumaival sáfárkodnia, élnie és az ő esetében alkotnia.

Lukács László 1936-ban született Budapesten, édesapja köztisztviselőként álló orvos, aki gyermekeit katolikus értelmiségiként természetesen keresztény lelkületben és szellemben neveli. Az új, háború utáni élethelyzetben már a polgári család, de a piarista iskola sem volt jó pont. Az ő pályaválasztása — fogékonyága hitre és szellemiekre — a piaristáknál szerzett érettségi után valahol logikus, mégis eltér a kortársak pályaválasztásától. A pártállam az 1950-ben meghagyott négy szerzetesrend tagjainak ezt az „életpályamodellt” szabta meg: rendi teológiai főiskola, egyetemi vagy teológiai diploma megszerzése, majd ennek függvényében a rend egyik vagy másik gimnáziumában való tanítás. Vagy, amire 10 év múlva még saját nemzedékem is számíthatott, a rendből történő eltávolítás. Lukács László piaristaként teológiai tanulmányait a Kalazantinum Piarista Hittudományi Főiskolán és a Római Katolikus Hittudományi Akadémián végezte, majd az Eötvös Lóránd Tudományegyetem magyar–angol szakán szerzett diplomát 1954 és 1963 között. Képességei ellenére is csak ez az egyirányú utca volt járható, így kellett már kezdőként megtanulnia „gúzsba kötve táncolni”. Az akkori nemzedék életében élesen szétválik a szocializmus és az 1989 hozta fordulat szabadságának ideje. A szabadság lehetőségeket teremtett, és Lukács László élt is ezekkel a lehetőségekkel.

Tanári évek

1963-tól 1984-ig a Kecskeméti Piarista Gimnázium tanára, majd igazgatója. Erről az életszakaszról egykori diákjait kellene megkérdeznünk, akiket „nem középiskolás fokon” tanított, indított el pályájukra. Piarista paptanárként az egész emberrel, a fiatalok lelkének és szellemének pallérozásával foglalkozott. Önálló fejezetet lehetne arról írni, hogy Lukács László atya diák lelkigyakorlati mit jelentettek a nyolc katolikus iskola növendékei számára. A hetvenes, de aztán a nyolcvanas években is például Pannonhalmán kialakult az alábbi

négyéves ritmus, ahogy a lelkigyakorlat-vezetőket meghívták. A bencések is szerették volna, hogy érettségi előtt álló fiataljaiknak mindig nívós, nekik szóló lelki- és szellemi megtapasztalásban, élményben legyen részük. A Jelenits István — Lukács László — Balás Béla — Blanckenstein Miklós „négyes fogata” tartotta diákjainknak a lelkigyakorlatokat.

A Tanár úr fiatalok iránti elköteleződése évtizedeket ível át, apostoli szolgálata kezdő tanár korától mindmáig élő: lelkigyakorlatokat, előadásokat tart, személyes lelki vezetést végez.

A Vigilia munkatársa és főszerkesztője

Kecskeméti tanárként már írásai jelentek meg a Vigiliában, ugyanott pedig kapcsolatba került az 1969-ben indult Forrás folyóirat körül csoportosuló írókkal. Ez azt is jelzi, hogy Lukács László szellemi nyitottsággal, elfogadókészséggel nyit az útkereső írók felé. A szabadság bővülésével ez a kapcsolatrendszer növekszik és meghozza a maga gyümölcseit. 1978-tól a Vigilia folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, 1984 óta napjainkig főszerkesztője. Tisztemet meghaladja, hogy itt a Vigilia munkásáról, írójáról, vagy az utóbbi évtizedekben a folyóirat megtartásáért folytatott küzdelmeiről beszéljek. A magam viszonyulásáról tudok csak tanúságot tenni. Egy alkalommal, még a pártállam idején adventi elmélkedésre készülve bukkantam rá a Vigilia első számára, Sík Sándor soraira. Akkor az volt az érzésem és meggyőződésem, hogy ugyanannak a történeti folyamatnak egy következő, meglehetősen keserves és kilátástalan szakaszában vagyunk, amelyet a közbeszéd népi demokráciának mondott. Ebben az élethelyzetben érett meg lelkemben az ősegyház iránti honvágy, értettem meg az első keresztény nemedékek vigíliás alapmagatartását. Ez a mondat prófétai definíció volt: „Mi is éjszakában állunk. Körülöttünk a történelem sötétsége, egy nagy világ-átalakulás káosza, az éjfélén már túl, de a hajnalon még innen.” Melyik keresztény lélek nem mondhatná el ezeket a mondatokat őszintén a saját koráról? Még a legkatolikusabb koroknak mondott időkről sem mondhatunk mást, hát még arról, ami számomra akkor is és ma is osztályrész. Csak minőségi és fokozati különbségek léteznek. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy vágyainkkal legalább egy történeti korszakkal előbbre vagyunk, mint beilleszkedni törekvő, itt e világban magának biztonságot kereső, vagy azt felfedezni vélő környezetünk. Ezért semmit, sem társadalmi, sem állami, de még egyházi berendezkedést sem abszolutizálhatunk, csak magát létünk Forrását és Teremtőjét, az Istent, Aki eljön, Aki re várunk. Sík Sándor ezt így fogalmazza meg, és remélem, jól értettem és értem: „A kereszténység

nekünk az élő Isten egyszeri történelmi kinyilatkoztatása, az élő egyház misztikus és életadó közössége, az Istenben való örök élet mérhetetlen fontosságú földi előkészülete, hitnek és szeretetnek végtelen egyszerű életprogramja, titokzatos életlendület és csodálatos Kaland: időre és örökévalóságra szóló szentséges életforma, amelyben benne van minden, ami emberi, és minden, ami az Istenből az ember számára hozzáférhető.”

Rónay László *Néma (?) Miatyánk* című munkájában írja, amikor idézi édesapját, amint Rónay György Sík Sándor életművét összegzi és méltatja: „...a lelkiélet, spiritualitás kivételes mestere volt, új, korszerű utakat tárt föl, s a maga keretei és körülményei közt — mai és magyar áttételben — valami olyasféle munkát végzett, olyasféle keresztény magatartást kezdeményezett, olyasféle spiritualításra nevelt, aminőt és amilyent a maga idejében, a maga keretei és körülményei közt az a Szalézi Szent Ferenc, akit egyik kedvelt lelki mesterének vallott, s akinek korszakalkotó »bevezetése a jámbor (illetve egyszerűen csak vallásos) életbe« nagyrabecsült olvasmányai közé tartozott”. Úgy gondolom, hogy a Vigilia főszerkesztői ezt az örökséget nem téveszthetik szem elől.

A magyar folyóiratok történetében egyedülálló, hogy az 1935-ben alapított lap túlélte a történelem összes megpróbáltatásait, és immár nyolcvan esztendő múltá tekinthet vissza. A lap ma is, az alapítók és a „nagy elődök”, Sík Sándor és Rónay György célkitűzését követve az egész magyar kultúra szolgálatát vállalja, a szó eredeti értelmében „katolikus”, tehát egyetemes tágassággal követve a társadalomban és az egyházban zajló folyamatokat. Lukács László e nyolcvan esztendőből immár több mint harminc éve áll a lap élén, folytatva az elődeitől kapott értékes örökséget. A Lukács László szerkesztette lap arra törekszik, hogy segítse a párbeszédet kultúra és kereszténység, irodalom és élet, társadalom és egyház között, figyelembe véve a társadalom aktuális kérdéseit is. Így járul hozzá ma is a magyar szellemi élet gazdagodásához, az irodalom, a kultúra és a társadalomtudományok közötti szintézis megteremtéséhez.

Tudományos munkássága

A II. Vatikáni zsinat megjelölte nyomvonalon tájékozódik, ezt a szellemiséget képviseli, és figyelme főként a dogmatika területére terjed ki. Főiskolai tanárként e tárgykörben 1984 óta mindmáig rendszeresen tart kurzusokat, előadásokat. Négy önálló könyv (köztük társszerzőként egy francia nyelvű), hat főiskolai jegyzet szerzője. Mintegy 140 magyar és 40 angol, német, francia és spanyol nyelvű tanulmány, könyvrészlet szerzője, 15 könyv fordítója.

Fő kutatási területe a teológia, azon belül a trinitológia és a krisztológia, illetve ezek kapcsolata a kommunikációval, továbbá a dialógus teológiája (például: *A Szentháromság mint a kommunikáció ősforrása. A kommunikációs teológiától a kommunikatív teológiáig, Kommunikáció és teológia; Conversatio Cordium. Conversation as Basic Principle of Newman's Trinitology; Sakramentalität als Grundprinzip der Heilsordnung; Communication — Symbols — Sacraments*), továbbá az ember mint individuuum és mint a kapcsolati háló része (például: *Az egyház: eucharisztikus testvéreközösség; Igazságosabb és testvériesebb világot; Catholic Social Teaching in the Context of a Post-Communist Country*). Önálló jegyzetet készített a dialógus teológiájáról (*A dialógus teológiája; Dialogue and/or Mission?*), hat szemeszteren át teológiai műhelyt tartott a spirituális teológiáról.

Az utóbbi években főleg Joseph Ratzinger teológiai munkásságával foglalkozott, könyve: *Az igazság munkatársa. Joseph Ratzinger — XVI. Benedek pápa élete és műve* nemrég jelent meg nyomtatásban a Szent István Társulat kiadásában.

Piarista oktatásszervező

Lukács tanár úr 1984-től a Kalazantinum Piarista Hittudományi és Tanárképző Főiskola tanára. 1995-től részt vett a szerzetesrendek teológiai képzését és a hittanárképzést szolgáló Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola megszervezésében és megalapításában, 1999-től annak főigazgatója, majd 2006-tól rektora, 2008-tól a Főiskola professor emeritusa.

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola a Pannonhalmi Bencés Kongregáció, a Kapisztrán Szent Jánosról (2006-tól a Magyarok Nagyaszonnyáról) nevezett Ferences Rendtartomány és a Piarista Rend Magyarországi Rendtartománya közös hittudományi főiskolája, amely 2000. január 1-jén jött létre. A három rend magyarországi vezetői 1995 óta tárgyaltak hittudományi főiskoláik egyesítéséről, és végül 1997-ben állapodtak meg erről. Ekkor határoztak arról is, hogy az integrációval létrehozandó főiskola székhelye a piaristák budapesti, Váci utcai rendháza lesz, amely ekkor még az ELTE Bölcsészettudományi Karának használatában volt. A Sapientia a világbanki támogatásból rekonstruáltatta az épületet (és az épület felső emeletein kialakítandó főiskolai kollégiumot átengedték a piarista növendékház használatára). A főiskola első tanéve 2000 szeptemberében kezdődött. A tanítás a piaristák Duna-parti épületének néhány tantermében folyt, az adminisztráció pedig a Ferenciek terén, a Vigília Szerkesztőség és Kiadóhivatal helyiségeiben dolgozott. 2001 szeptemberétől a főiskolára már világi hallgatók is jártak, a hittanár-nevelő-lelkipásztori munkatárs szakon.

1993-tól, az új Felsőoktatási Törvény megjelenése után nemcsak a Sapientia Főiskola irányításával foglalkozott, hanem fontos része volt abban, hogy a magyar teológiai felsőoktatás valóban szerves részévé váljon a magyar felsőoktatásnak. Ennek részeként 1994-től 2007-ig a MAB Hit- és vallástudományok bizottságának tagja, 1997–2002-ben elnöke, mindmáig részt vesz a MAB akkreditációs feladatainak ellátásában bizottsági tagként, többnyire elnökként. Egyik megalapítója, majd 2004–2008-ban ügyvezető elnöke az Egyházi Felsőoktatási Intézmények Kollégiumának, amelynek célja, hogy segítse a különböző teológiai felsőoktatási intézmények integrálódását a magyar felsőoktatás átalakuló rendszerébe.

A magyar egyház szolgálata

Nem mintha az előbb elmondottak nem a magyar egyházat, szerzetesrendjeinket szolgálták volna, de Lukács László tevékenységi köre ennél még szélesebb. Élő hitéből, az egyház szeretetéből, átfogó, strukturálni tudó és lényegyet látó intelligenciájából fakad tevékenysége.

Neki köszönhetjük Teréz Anya megismerését, lányainak hazai letelepítését. A rendszerváltás után magyar egyház pedig nagyon szegény lenne, ha az ő tájékozottsága, szervezőkészsége (ma logisztikai zsenialitásáról beszélünk) nem segíti a magyar egyház néhány fontos intézményének megszervezését. Részt vett az Országos Lelkipásztori Intézet megalapításában, létrehozta és tíz éven át vezette a Magyar Katolikus Püspöki Kar Tömegkommunikációs irodáját, 1991-ben a magyar katolikus püspöki karnak vezetői kurzust szervezett a lausanne-i International Institute for Management Development vezető oktatóinak irányításával, Paul Zulehner bécsi professzor segítségével. Oroszlánrésze volt II. János Pál pápa első apostoli látogatása előkészítésében. A pápa a Lukács tanár úr megformálta gondolatokat, akarom mondani szavakat mondta el nekünk tanításként, hogy jól megértsük, mi a teendők itt, magyar honban. Közeli munkatársa lehettem idehaza és a szomszédos országokban, amikor a magyar egyháznak kapcsolatokat, támogató barátságokat szereztünk Ausztriában, Németországban.

1996-ban szerkesztője volt a MKPK által kiadott *Igazságosabb és testvériesebb világot!* című szociális körlevélnek, 1999-ben pedig a *Boldogabb családokért* körlevélnek.

A nyolcvanas évek végétől kezdődött a nemzetközi teológiai és egyházi életbe való bekapcsolódása is. 1989–1996-ban az Union Catholique Internationale de la Presse európai régiójának elnöke, 1996–1999-ben pedig a Szentszék által kinevezett teológiai tanácsadója. 1990-től 2007-ig a Vatikánban különböző pápai tanácsok teológiá-

konzultora. Ezekről az évektől kezdve rendszeresen kap meghívásokat előadások tartására különböző nemzetközi tanácskozáson, teológiai konferenciákon nemcsak Európában, hanem az Egyesült Államokban és Kanadában is.

✱

A sor nem teljes, de nem is ez volt a cél. A létrehozott alkotások élnek és működnek. A fa sok és jó gyümölcsöt hozott. A magyar egyház híveiben és szervezeteiben él, és ma megváltozott körülmények között küzd az Evangélium hitelért és hirdethetőségért.

A piarista rend alapítója, Kalazanci Szent József így tanította fiait: „Semmit nem adtál Krisztusnak, ha teljes szívedet nem adtad neki.”

Kedves Tanár Úr! László Atya! Köszönöm sokak nevében, hogy Krisztusnak adtad szívedet! Isten éltesen!

VÁRSZEGI ASZTRIK

Személyesen 1990 óta van szerencsém ismerni Lukács atyát, azaz Lacit, illetve a főszerkesztő urat. Akkor alakult meg egy olyan szerkesztőbizottság, amelynek néhány barátommal és kollégámmal együtt máig tagja maradtam, sőt egy időben még a szorosabban vett szerkesztőségi munkában is részt vehettem. Olyannak ismertem meg, mint aki végtelenül kíváncsi az irodalomra. Hogy nem látam rosszul, azt igazolja az a huszonhét év, amióta láthatom, hogy szelíd, de megingathatatlan következetességgel ragaszkodik ahhoz a főszerkesztői alapelvehez, hogy a Vigilia az kell, hogy maradjon, aminek alapítói megálmodták, vagyis egyetemes (katolikus) keresztény szellemi műhelynek, amely nem nyithat sem a népszerű bulvárlap-stílus, sem a szakmai felvérteztséget és beavatottságot kívánó teológiai szakfolyóirat irányába. Politizálni pedig annyit politizálhat, amennyire Arisztotelész szerint egy város lakó élőlénynak (*zoón politikon*) nélkülözhetetlen. Ebbe természetesen a pártpolitika már nem férhet bele.

Persze senki ne higgye azt, hogy a lap csak 1990-től ilyen. Lukács László elég részletesen beszámol a hajdani gimnáziumi tanítványával, Juhász Ferenc atyával készített életrajzi beszélgetésben arról, milyen okok is vezették oda, hogy elvállalja a Vigilia főszerkesztését. Ugyanis attól a perctől kezdve, hogy ő állt a lap élén, az előbb vázolt következetességet alkalmazta, nemcsak akkor, amikor nem a cenzúra megszüntetése után beállott sajtóviszonyokkal kellett küzdenie az állami, egyházi és alapítványi támogatásokért, hanem már a pártállam utolsó fél évtizedében is, amikor a lap sorsát még az egyházügyi hivatal diktatorikus rende-

lei határozták meg. Tehát, ha végignézzük az általa eddig szerkesztett, immár több mint 30 évfolyamot, akkor láthatjuk, hogy ezen évtizedek legremekőbb íróiból minden különösebb munka nélkül lehet összeállítani nem is virágcsokrot, hanem egyenesen virágkosarat vagy kiskertet, csupán azon művek alapján is, amelyeket a Vigilia közölt tőlük.

A rendelkezésemre álló rövid terjedelmet nem tölthetem ki ilyen antológia-tervekkel, elég, ha a legutóbbi, vagyis a júniusi számból idézek néhány sort Vörös István *Önimádat* című verséből.

„Mindaz, amit csinállok, nyugodtan elveszhet. Majd megértem más, amit megértettem, és mindegy is, hogy olvasó az, és az én nevemet vési az emlékezetébe, vagy író, és a magáét az enyémbe.

Kézirat nem semmisül meg, mondja Bulgakov. De amit egyenesen gépbe írnak, és talán nincs is nyoma az elektromosságon kívüli valóságban?”

Ez teljesen egybevág Lukács Lászlónak már hitvatkozott életinterjújával, aki mélabúsan, de mégis reménykedve ezt mondta: „...nemcsak íróra van szükség, hanem olvasóra is, és az a benyomásom, hogy általában az értelmiség, és azon belül a keresztény értelmiség egyre kevesebbet olvas. Ez tapasztalható a könyvkiadásban is. Kíváncsi lennék, mit olvasnak a hívek. Az olvasási kultúra elsoványodásába persze nyilván belejátszik a tévé és az internet is. Fél oldalnál többet nem olvas el a legtöbb ember, türelme sincs hozzá. A bulvár műveken kívül elsősorban az életvezetési tanácsadó, a sikeres élethez szükséges fogásokat kínáló könyveket keresik. Ennek ellenére hiszek abban, hogy a nyomtatott könyv megmarad, a Gutenberg-galaxisnak nincs vége, hiszen azért mégiscsak más este az ágyban könyvet vagy újságot a kezembe venni, mint a tévét nézni, vagy a neten szörfözni. Egyre gyakrabban látom, hogy papok az okostelefonjukról mondják a zsolozsmát, de nem hiszem, hogy a misekönyvet szabad volna helyettesíteni egy e-book olvasóval vagy tablettel.” (*Megismertem Isten szeretetét... Lukács László piaristával beszélget Juhász Ferenc*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2014, 88–89.)

Ha megtekintjük Lukács László bibliográfiáját, akkor láthatjuk, hogy igen sokat írt, és nemcsak tudományos könyvekre és tanulmányokra gondolok a teológia hozzá legközelebb eső ágainak témájából, hanem írt irodalmi, művészeti és kommunikációelméleti esszéket is. Rendkívül szerény ebben is, mint minden másban, sőt mondhatni, hogy nemcsak szerény, hanem vívódó is. Két éve így nyilatkozott: „Az írás a mai napig úgy él bennem, hogy csak azt csinálom, amire megkérem. Most már nyugdíjasként talán élhetek a passziómmal is. Így

lett, hogy hébe-hóba a munkám mellett írtam egy-egy cikket.” Azért hozzátézi azt is, hogy a Vigília főszerkesztőjeként egy idő után bevezette, hogy minden egyes számot az ő rövid bevezetője nyit meg. Mivel ezeket szerencsére kötetbe gyűjtve meg is jelentette (*Az idők jelei nyomában*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2011), olyan különleges olvasónaplóval örvendeztetett meg, amelyben az elolvasott könyvek vagy irodalmi művek a világ kifürkészésében segítik az olvasót, és az „idők jelei” — amely persze bibliai kifejezés, azaz az emberi történelem, a sors, a jövő — hirtelen olvasható írássá, figyelemztetéssé, előjellel alakulnak át. Nézzünk bele például a *Barbárok* című, 2003-ban írott cikkébe. Szent Istvánnal kezd, aki kereszténnyé változtatta, azaz új kultúrába avatta be kora barbár magyarjait, és a jövőbe tekint, ahol a kétezzer éves kereszténység, illetve a négyezer éves kinyilatkoztatás-hagyományt mindig alapvetően fontosnak tartotta, most azonban olyan egyetemes veszély fenyegeti, az „új barbárságtól”, amely a tudósabb olvasót az öregedő Szent Ágostonra emlékezteti, aki egyre jobban fél attól, hogy a közelgő barbár hordák együtt pusztítják el a kereszténységet és az emberi kultúrát. Ha pedig megnézzük a már idézett legutolsó lapszámot, akkor találunk benne egy idevágó másik verset is, szintén Vörös Istvántól, és persze odaképzeltelhetjük mögé a Lukács atya által előbb idézett Babitsot is:

*„Az ember földott vadságából
a beszéd kedvéért és a beszéd
segítségével. Az ember, ez a fura faj,
melyről semmit nem tudok,
és amelyhez tartozni nem is
kívánok. De hát akkor mi inkább?
Természetesen delfin, aki
eufóriában ugrik ki az óceán
hánytorgó vizéből, vagy bálna,
aki mélyhangú végtelen énekével
tengereket bömböl tele, (...)”*
(*A fejlődésről*)

Voltam egyszer a főszerkesztő úrral Kismartonban, valamikor 1990-ben, egy olyan konferencián, amely a magyar sajtót mutatta be az érdeklődő osztrák és cseh, valamint szlovák közönségnek. Az volt a benyomásom, hogy ha a kommunista cenzurális elnyomást szemléltettük egy-egy kirívó példával, akkor azt érteni vélték; ha a magyar történelem tágabb összefüggéseiről beszéltünk, akkor vagy értetlenséget és közönyt, vagy akár ellenségességet érzekeltünk, ha mégoly finom formában is. Ezt csupán azért említtem, mert Lukács László nemzetközi közvetítő szerepe nem csupán egyháztörténeti, illetve teológiatörténeti szempontból igen nagy jelentőségű, ahogyan ezt az általam is elérhető, vagyis egy laikusnak is el-

érhető beszámolókból vagy elemzésekből tudom, hanem művelődéstörténetileg is, hiszen mind a kárpát-medencei, mind a nyugati emigráció magyarul olvasó keresztény közönségével is fölvetta a kapcsolatot, és az általa irányított folyóirat mindig is alapvető jelentőséget tulajdonított ennek a babitsi értelemben vett teljes haza megszólításának. (Csak két példát hoznék a rengeteg közül: Grendel Lajos kedvelt szerzője volt és maradt a Vigiliának, illetve először a Vigília közölt igen fontos és alapos életrajzi interjút Pusztai Jánossal, a nemrég elhunyt nagy erdélyi íróval.)

Ha már a legutolsó szám versrovatát ilyen irgalmatlanul hasznosítottam e köszöntőhöz, akkor hadd idézzem még egyszer, ezúttal magát a bevezetőt, amit természetesen ezúttal is maga Lukács László írt. Igen szellemes a címe: *Kommunio a neten*. Persze a kommunio itt egyrészt utal az ugyanazon szótóbból képzett kommunikációra, de hát önmagában is legalább kétértelmű, hiszen legnagyobb általánosságban valami olyan együttlétet fejez ki, amely közösen részesül valamiben, például „communio litterarum et vocis”. Tehát a közös írással és nyelvvel arra utal, hogy igazi közösség, mély értelemben nemcsak egy nyelvet élőszóban használó, hanem közös írásos tradícióra támaszkodó emberek között jöhet létre. A kifejezés megjelenik az egyházi nyelvhasználatban is, ahol a „communio sancti altaris” az Úr vacsoráját jelenti, vagyis az áldozók által közösen vett Oltáriszentséget.

Az előbbi idézetben, amely több mint tizenhárom évvel ezelőtt jelent meg, felhívta a figyelmet a digitális technika torzító és korcsosító szerepére. Ebben a mostaniban — az aggodalmakat ezúttal nem felejtve, de keresve a technikai újdonság humanizálását — viszont arra hívja fel a figyelmet, hogy az információtechnikai robbanásnak jó oldala is lehet. Hiszen a mai felnőttek ezen körülmények között felelősek a jövő nemzedékért, és különösen nagy a felelőssége az új misszióra készülődő lelképásztoroknak. És ez a feladat: „Interaktív módon bekapcsolódnunk abba a sokirányú kommunikációba, amelyben a kereszténységet valamiképpen magukénak vallók, a különböző vallások követői, a saját világnézetet összebarkácsolók, hívők és nem hívők párbeszédet kezdenek egymással”.

Lukács László olyan, aki tudja, hogy az elveihez ragaszkodó embert sem a Grönland örökös hava, sem a forró szerezsen homok nem tántoríthatja el, ezért akármilyen jövő is vár ránk, órá számíthatunk. Kérjük Istent, hogy sokáig tartsa meg közöttünk.

SZÖRÉNYI LÁSZLÓ